

(Hekayə)

Sərif Ağayar

ziyyəti olduğu kimi etiraf etməyə hazırıdır: su yoxdu, otlaq yoxdu, məktəblər işləmir, işıqlar yanmır və s.

Bircə səsə-küyə salan olmaya. Dəvə gördün, görmədin!

Yoldaş Cabreyilovun bu yazılmamış qanunu xüsusən kənardan gələn qonaqlara aid idi.

Yerli sakinlərə qalsa, heç vaxt istəmədilər ki, elnen toy-bayram libasında gələn bələlardan ötrü yoldaş Cabreyilovun başı ağrısın, orda-burda kişinin üzünə söz gelsin. Axı neyləsin bu kişi? Allah erməninin belasını versin! Yoldaş Cabreyilov deyirdi, o boyda torpaqları alıb milləti zəlil günə qoysunlar?

Adama elə gəlirdi ki, Corci yoldaş Cabreyilovun şlaqbaumundan bir balaca din-iman, bir balaca vicdan keçirə bilmişdi. Yəqin amerika-

yib yekə bir quyu qazdı, saman palçıq yağurdu.

Corci özü CİPini kənarda saxlayıb qolunu çırmaladı, Abbasəli üçün bir-iki qəlib kərpic kəsdi.

Bəlkə də Abbasəlini bu dünyaya bağlayan ən dəyərli xatirə elə bu idi. Zarafat deyildi ha, «yardım verənlərin böyüyü» palçığı ovucloya-ovucloya onunla birlikdə kərpic kəsmişdi.

Xəstə olduğunu unutmuşdu Abbasəli. Fəhlələrə qoşulub işləyirdi.

Sırıqlısını çiyinə atıb təsbeh çevirən ağsaqqal kişilər axşamlar mal-heyvanı yerbəyər ələyəndən sonra, özləri demiş «Abbasəlinin kalafası»nın başına toplaşdılar.

«Salam»dan, «İşiniz on qat olsun»dan sonra, onun həvəslə yer ölçməyinə, xəndək qazmağına, kərpic daşmağına qaşları ilə zərif eyham vurub gülümsəyir, Abbasəli ilə kürd dilində məzənləndilər:

Corcinin evi

lı olduğundan yaxşı yoxlamamışdılar.

Bəlkə onu camaata sevdiren də qadağan olunmuş mal kimi gəzdirdiyi bu keyfiyyətlər idi!

Corcinin sadəliyi, özünü yüksək tutmamağı da vardı. İlk gəldiyində bu yerlərin ən imkansız, xəstə sakini Abbasəlinin yeraltı damına baş çəkdi. Abbasəli il on iki ay yastıqdan baş qaldırmazdı.

Onu yalnız yardım verən məşinlərin yanında görmək olurdu.

Saralmış çöhrəsi, qırıxmış üzü görünən kimi uşaqlar qaçıb dağılışı, saatlarla növbəyə duran böyük-ler kənara çəkilirdilər.

Nə qədər yolunu saxlasalar da Abbasəli bəhanə tapıb kiminləsə savaşırdı, evvələ «bu xarabaya daş qoyanı», sonra hökuməti söyür, aldığı ərzaq payını belinə aşırıb yeraltı damına çəkilirdi.

Camaat buralara təzə-təzə gələndə ümid edirdi ki, bu gün-sabah geri qayıdacaq.

Heç kim ürək qızdırıb daxal-daxma tikmirdi. Vaxt ilə burda heyvan saxlayan insanlar üçün quraşdırılmış dansqal, uçuq-sökük olacaqlarda və yeraltı damlarda daldalanırdılar. Sonralar gördülər yox, iş bir az qəlizdi, başladılar hərə bir yanda koma qaraltmağa.

Bircə il keçməmiş hamı yerin altından üstünə çıxdı. Bircə Abbasəli ənənəsinə sadıq qaldı. «Nə qədər yaşayıram evim, öləndən qəbrim bu yeraltı damdır» - dedi.

Anası ölsün Corcinin! Günlərin birində, bir yük məşini gəlib Abbasəlinin damının qarşısında dayandı. Fəhlələr kuzadan taxta materialları, şifer, çərçivələr, üstünə qırmızı hərflərlə «USAİD» yazılmış göy rəngli qapı düşürdülər.

Sonra ekskvator gəldi, su çəni gəldi, ekskvator çalovuşunu hər-

«Qə xö cəm qə, jniqi və hıqır, pərəfi mali və bn» (Özünü cəmlə, elə bu arvadı al, təzə evə yığışın).

Qımışdı Abbasəli, amma yerindəcə etiraz etməyi özünə müqəddəs borc sayırdı:

«Wər məben, Corci insanəqi çəyə!» (Elə deməyin, Corci yaxşı insandır)

Mal-heyvanının otu-ələfi bol olan başqa bir saqqalı və təsbehli kişi qayğısızcasına zarafatı uzatmaq istəyirdi:

«Düye mərəqi çəyə» (Sən də yaxşı kişisən).

Yerin altından üstünə çıxmağın sevinci Abbasəlinin vəzninə təsir eləmişdi. Əvvəlki kimi, hər sözə alınıb, hər eyhama cınamazdı.

Abbasəlinin evini hamı bir-birinə barmaq göstərirdi. Əməlli-başlı pəncərə, dəhliz, qapı, hətta pəncərədə şüşələr, pərdə...

Bir sözlə bəy otağı! Qalın tuman geyinən və ortasını şalla çəkən, qılçaları tükü arvadlar danışdırdılar ki, Abbasəli evlənmək istəyir.

Özü də dula-mula yiyə durmur, deyir mənə bakirə qız lazımdı, çünki özüm də oğlan xeylağyam.

Hətta deyirdilər arvadlardan biri məzə üçün Abbasəlinin qabağını kəsib ki, gəl mənə al.

Ortasını şalla çəkən, qılçaları tükü arvadlar onu da danışdırdılar ki, kişilərdən biri – Abbasəlinin yaxın qonşusu rayona gedirmiş, yolüstü qapıda cırıp yığan Abbasəliyə yanaşmış deyib ki, mən gedirəm, arvadı sənə tapşırıram.

Narahat olma, özünə demişəm, üreyin istəyən vaxt daxalın pəncərəsini taqqıldat, gələcək...

Corcinin tikdiyi otağın rahatlığını qonum-qonşu Abbasəlinin burundan tökməkdə idi.

Bu azmış kimi Corci yatağın başqa bir yerində göy rəngli qapısına «USAİD» yazılmış başqa bir otaq tikdirdi.

Evin təyinatı bəlli olmasa da, hamı Abbasəlinin yeraltı damların arasında göydələni kimi görünən otağının əlli-əlliye dəbdən düşdüyünü anladı.

Bəlkə də bu Abbasəlinin xeyrinə idi. Evlə bağlı dözülməz zarafatlar səngiyəcəkdi bir az. Amma kim bilir, bəlkə elə Abbasəlinin ürəyindən idi bu zarafatlar.

Bəlkə elə doğrudan da onun könlündən keçirdi ki, kiminsə qılçası tükü, ortası şallı arvadını evinin yaxınlığındakı bu kalafaya sürükdəsin.

Zarafatlar ara verdi. Hamının fikri-zikri yeni tikilən otaq və onun təyinatı idi.

Qapısına «USAİD» yazılmış ev bərədə ilk açılış mərasimində belə oldu: burda

lər söhbətinin məbədini unudurdular. Yolu Corcinin evinin yanından düşən adamlar yarımqəvrə cızmağa məcbur idilər.

Ev boş olsa belə, həndəvərinə gedən heyvanı qaytarmağa hər adam cürət eləmərdi. Bu zaman ağıl kəsməyən uşaqları buyurdular: «A bala, a bala, o inəyi bəri qaytar».

Bir gün, axşam vaxtı yenə hamı bir yerə toplaşmışdı. Saqqalı, təsbehli kişilərdən biri 7-8 yaşlı bir uşağı yanına çağırdı, əyilib üzündən öpdü. Dalınca da yağlı bir zarafat:

«Xalan nə təhərdi?»

Uşaq utandığından başını aşağı saldı, bumunu çəkib ayaqqabısının ucu ilə torpağı təkilməyə başladı. «Eşitmirsən əg?» – kişi təsbehini sırıqlısının cibinə qoyub arxadan iki qolunu uşağın boynuna saldı və əllərini çənəsinin altına sürüşdürüb ona tərəf əyildi:

«Sənnənəm! Xalan nə təhərdi? Corcinin qəhbəxanasına gedirmi yənə?»

Uşaq diksindi, böyük qəbahət yapmış kimi gözlerini bərəldib uğunmaqda olan saqqalı kişilərə baxdı. Onu bayaqdan əzizləyən kişi elə şaqqaqnaq çəkdi ki, müvazinətini saxlaya bilməyib yerə çökdü. Uğunmaqda olan kişilər ifitəllərini bir-birindən gizlədirdilər.

O axşamdan sonra bu balaca evin yarlığı boynundan asıldı.

Hətta qadınlar belə evin təzə təsbehini işlətməkdən çəkinmirdilər. Bu adın Corcinin evinin təyinatına mistik təsiri oldu. Gedib gələn azaldı.

Corci özü də buralarda az-az görünməyə başladı. İndi Corcini övladı ikiyə çatan cavan gəlinlər axtara bilirdi. Çünki dünyaya uşaq gətirmək imkanında olan qadınların demək olar ki hamısı bətnində bu mübarək xanımın «əl işi»ni gəzdirdirdi.

Bircə Abbasəli! Yazıq Abbasəli Evin təzə adı zətin onun «əhatə dairəsi xaricində» olan mənəvi dünyasını alt-üst etmişdi. Bir müddət hamının həsəd apardığı «bəy otağı»ndan səs-səmir gəlmədi.

Handan-hana bəlli oldu ki, kəsüb Corcidən, ona bəslədiyi sonsuz məhəbbəti məşhur kalafasında dəfn edib və təzədən qayıdıb öz yeraltı dünyasına.

Üstəlik rayonda, asfaltıda, örüşdə, hətta yardım götürən məşinlər arasında CİP gördüm, arxasını çevirdi: «Birdən Corci olar». Arxa çəvimək Abbasəlinin ən radikal etiraz aksiyası idi.

Adamların çoxu Abbasəlidən fərqli olaraq, hələ də bir daş, bir ağacı, bir təpəsi olmayan, yeknəsəq yeraltı damlarıyla şimalı-cənubu bilməyən bu düzəngahın qiblasını Corcinin evi deyən təyin edirdilər.

Gecələr yol azan çobanlar Corcinin evi deyən hara gətdiklərini hesablayırdılar. Zarafatla bura «Amerika səfirliyi» deyənələr də var idi. Gündüzlər isə bu evə gümüşdən kölgələnən qoca uluqlar yaxınlaşırdı.

Corci qadın idi. Qara dəril, suyuşürün, deyib-gülən bir qadın...

Əlifbasını bilmədiyimiz ingilisdilində elə şirin danışdırdı ki, qoca arvadlar belə nəfəsini qısıb qulaq verirdilər.

Guya nəsa anlayacaqdılar. Guya Corci nəinki azəri dilində, hətta kürd dilinin Qarakeş, Şeylanlı ləhcəsində danışır.

O da özünü elə apanrdı ki, guya bizim dili başa düşür, gah gülümsəyir, gah qara sifətinə daha qatı rəng verirdi.

Bəs necə? Ola bilərdimi, millətin bu boyda faciəsi ona təsir eləməsin? Axı onu vətəndaşı olduğu ölkə bu insanlara yardım etmək, ev tikmək, tibb məntəqəsi açmaq, məktəb yaratmaq üçün göndərmişdi.

Üstəlik gözüaçaq, biləndər adam idi Corci. CİP markalı məşinindən düşüb, qırmızı, dikdaban ayaqqabılarını tozlu düzəngahlara basan gündən anlamışdı ki, bütün gəvil kolları, qarağanlar, təzəklərlə birgə qızmar yay günəşi bu adamların özünə inamını da yandırıb kösöve döndərirdi.

Kiminsə əlinə baxmağa, ən azı gözələrinin işartısını xoş bir şeyə yozmağa adət ediblər. Corci Allahından dönüb desəydi ki, bu yaz sizi Qarabağa qaytaracağıq, hamı inanardı.

Bu yerlərə bircə yol gəlirdi. O yol da bu yerlərin qeydsiz, şərtsiz hakimi, yoldaş Cabreyilovun asfalt yoldan azacıq aşağı, jandarm idarəsi qarşısında qoyduğu şlaqbaumun altından keçirdi.

Şlaqbaum təkce öz işini yerinə yetirmir, həm də bir təslimiyət misiyası həyata keçirirdi. Ətraf rayonlardan, paytaxtın özündən gələn adamlar, dini-imanı, vicdanı şlaqbaumun bəri üzündə, jandarm idarəsinin qarşısında qoyur, sonra baş əyib o biri üzə keçirdilər.

Düzünə qalsa, yaxından-uzaqdan təşrif buyuran nəbəl yoldaşların tanışlıq üçün zəhmət çəkib şlaqbaumun o üzünə, o ilan mələyən, əqrəb kişneyən çöl-biyabana getmələrinə əşhədü ehtiyac yox idi.

Bu, yoldaş Cabreyilovun fikri idi. İstər şlaqbaumun o üzündə, istərsə də bu üzündə pənəlgə tapanlar yaxşı bilirdilər ki, yoldaş Cabreyilov heç kimdən qorxmur və lazım gəlsə və-